

Agnieszka Pokrzyszka-Prażmo, Edward Marszałek

"Leśne ślady wiary : kapliczki i cmentarze na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie", Edward Marszałek, Krosno 2015 : [recenzja]

Rocznik Kolbuszowski 16, 489-491

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

[Recenzja]: Edward Marszałek, *Leśne ślady wiary. Kapliczki i cmentarze na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie*, wyd. III poprawione, Wydawnictwo Ruthenus, Krosno 2015, ss. 216 (il. kolor.), ISBN 978-83-7530-365-0

Książka Edwarda Marszałka zatytułowana *Leśne ślady wiary. Kapliczki i cmentarze na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie* w 2015 roku została już po raz trzeci wydana przez Wydawnictwo Ruthenus. Fakt ten stanowi potwierdzenie wartości dzieła, dużego zainteresowania czytelników zarówno historią podkarpackich lasów, jak i kulturą mieszkańców danego regionu oraz nierozzerwanie z nią związanego rozwoju kultu religijnego.

Publikacja (o cechach albumu) została opatrzona *Wstępem* dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) w Krośnie Bogusława Famielca, który zwrócił uwagę na dużą popularność poprzednich wydań oraz wysiłek leśników dbających o ukryte w podkarpackich lasach kapliczki, a także wprowadzeniem *Od autora*, objaśniającym motywy napisania książki – chęć ocalenia od zapomnienia pięknych (czasem też tragicznych) historii oraz schowanych w lasach zabytków sztuki sakralnej. Jej podsumowanie stanowi starannie przygotowana kilkunastostronicowa tabela zatytułowana *Leśne kapliczki na terenie RDLP w Krośnie* (opracowana na podstawie ankiet z nadleśnictwa RDLP w Krośnie), zawierająca spis 235 kapliczek i krzyży – składający się z nazwy obiektu, nazwy miejscowości oraz oddziału leśnictwa (z dokładną lokalizacją) i dodatkowych informacji (ciekawostek). Całość zamyka zestawienie *Wybranej literatury* (zebranej w porządku alfabetycznym), z której autor czerpał, pisząc swoją książkę.

Należy podejrzewać, że tekst celowo nie został opatrzony obszerniejszym aparatem naukowym w postaci wykazu literatury czy większej liczby przypisów, aby nie stracić swego popularyzatorskiego charakteru. Stanowczo brakuje indeksu osób i nazw geograficznych, dzięki którym czytelnik w razie potrzeby mógłby szybko dotrzeć do interesujących go informacji.

Treść niniejszej publikacji została podzielona na 38 rozdziałów. Konstrukcja pracy dokładnie odzwierciedla zamiśl autora. W pierwszym z rozdziałów – pt. *Kapliczki jako leśne ślady wiary* – ukazał on rolę i funkcję napotykanych w lasach kapliczek i krzyży, pokrótce opisał ich historię i funkcjonowanie, dokonał także rozróżnienia rodzajów tych małych form sztuki sakralnej na: kapliczki słupowe, kapliczki naziemne, figury przydrożne i kapliczki nadrzewne. Następne 33 rozdziały poświęcone zostały poszczególnym kapliczkom i krzyżom. Każdy z tych rozdziałów zawiera obraz pędzla autora książki, prezentujący opisywany obiekt, a także informację, w którym nadleśnictwie znajduje się on oraz mapkę. Autor spisał historie kapliczek oraz opisał ich współczesne losy. Tekst został zilustrowany zdjęciami, zarówno historycznymi, jak i aktualnymi. Często dodatkowym elementem jest wiersz o danym obiekcie, tekst wspomnień o nim lub dokument odnaleziony w nim. Wiele rozdziałów zostało uzupełnionych zdjęciami obrazów, starych fotografii czy pocztówek. Zebrane informacje zostały oparte na wiedzy autora, materiale źródłowym (przypisy), wspomnieniach mieszkańców opisywanej okolicy lub leśników opiekujących się danym miejscem. Na koniec autor skupił się na *Leśnych mogiłach*, które pogrupował jako: kurhany, cmentarze choleryczne, żołnierskie mogiły, miejsca kaźni, a także na sanktuariach znajdujących się na terenie RDLP w Krośnie – Sanktuarium Madonny z Puszczy Łaskami Słyszanej w Ostrowach Tuszowskich koło Mielca i miejscu kultu św. Franciszka w Kalwarii Pałacowskiej koło Przemyśla. Ostatni rozdział poświęcił św. Franciszkowi z Asyżu.

Atutem recenzowanej publikacji jest jej wartość merytoryczna. Stanowi ona niezwykle cenne źródło wiedzy, opartej na bogatym materiale. Bardzo istotne są ustne przekazy ze względu na ich ulotny charakter. Godne podziwu są: rzetelność przekazywanych informacji, dbałość o każdy szczegół oraz wytrwałość autora w zbieraniu materiału do prezentowanej pracy i realizacji założonego planu.

Na szczególną uwagę zasługuje także wyjątkowo piękne przygotowanie materiałów, skomponowanie elementów graficznych z tekstami zarówno autorskim, jak i przytaczanymi wierszami czy wspomnieniami. Piękna okładka (pierwsza strona) przywołuje skojarzenie z tajemniczymi wrotami do cudownego, niezwykłego, wręcz bajkowego świata. Na czwartej

stronie okładkowej umieszczone zostały trzy ilustracje w tej samej konwencji oraz wiersz autora książki zaczynający się od słów: „W kapliczkach słów/drzemią moje świątki/dłubane/cudzym dłutem...”. Okładka zachęca do lektury, a książka pozostawia niesamowite wrażenie.

Małe mankamenty konstrukcyjne, widoczne jedynie dla bardzo wnikliwego czytelnika (np. stopnie gradacji podziału tekstu w rozdziale *Kapliczki jako leśne ślady wiary* różnią się od stopni w rozdziale zatytułowanym *Leśne mogiły*; nie do końca jasne jest też dołączenie do książki ostatniego jej rozdziału pt. *Święty Franciszek z Asyżu*) i drobne potknięcia językowe nie mają istotnego wpływu na wartość pracy. Należy podejrzewać, że przy takiej staranności obecnego przygotowania wskazówki te zostaną wykorzystane podczas pracy nad kolejnymi wydaniami książki.

Trudno przecenić wartość recenzowanej publikacji, zarówno poznawczą, jak i artystyczną. Pozostaje mi liczyć, że obecne wydanie dotrze do jak najszerszego grona czytelników, nie tylko leśników, badaczy historii Podkarpacia czy kultu religijnego na danym terenie, a autorowi życzyć, by już niebawem szykował kolejne wydanie swojej książki.